

Вукајло - Мишо Глушчевић, Зоран Раонић: ТАРА И ТАРАНИ,
Историјски институт Црне Горе, Подгорица, 2014, стр. 563

Рецензент књиге Тара и Тарани, књижевник Исак Калпачина каже: „Ријека Тара са својим кањоном, као особени драгуљ природе, не оставља равнодушним ниједног посјетиоца, магијском снагом своје љепоте она привлачи људске погледе, задржава их и призива да јој се поново врате“, и закључује „социолог Вукајло Глушчевић и пјесник Зоран Раонић, који су од рођења упијали красоту тарских крајолика, слушали симфонију рјечних таласа и планинских вјетрова у кањону, те одрастали уз приповједања о драми живљења у том мјесту, успјели су да створе особено дјело у којем је све то вјеродостојно одражено и чији су садржаји обликовани у једну кохерентну цјелину“.

Тема је врло занимљива и до сада најпотпуније обрађена. У питању је општи приказ Таре и Тарана – почев од географског простора, богатства флоре и фауне, климатских прилика, поријекла становништва и његовог хода кроз сложене историјске процесе. Аутори су заљубљеници у историјску прошлост свога краја, баве се и темама из историје ширег региона, али оним које су имале одраза на Тару и тако дају помак у сазнањима о богатој историји овога краја. Књига, у сваком случају, представља дје-

ло из области завичајне историографије, веома карактеристичне и значајне за Црну Гору. Завичај је код аутора провоцирао стваралачку инспирацију, коју су носили кроз читав живот.

Монографија аутора Миша Глушчевића и Зорана Раонића није написана само са претензијом да представља научну историјско-географску публикацију. Она је добрим дијелом надахнута и књижевним мислима, којима аутори зналачки сликају и црте менталитета људи овог краја.

Бавећи се портретисањем историјских личности, али и савременика, они обрађују и њихов стваралачки учинак, анализирају њихов свеукупан научни рад и неспоран допринос науци, умјетности, привредном животу. Зато се у студији појављује много знаменитих људи, сјајних интелектуалаца, друштвено-политичких радника, патриота који су својим дјелом оставили трајан печат у животу Таре. Јер, улога личности, како у историји тако и у садашњости, велика је. Људи су носиоци процеса. И заиста, ова књига читаоцу продубљење и јасније представља на само бројне ликове, већ кроз њих и збивања у Тари и истиче њихов значај у историји и савременом добу.

Поред ријечи на почетку, обје рецензије – мр Исака Калпачине и та-

лентованог научника др Бранка Бановића и Увода, студија о Тари и Таранима се састоји из седам поглавља и то: 1) Ђурђевића Тара, у оквиру кога су обрађени етимолошко значење назива села, положај и географске карактеристике, климатске одлике, хидролошке карактеристике, флора и фауна. 2) Историчке карактеристике, од илирских племена па до истакнутих учесника НОР-а из Таре. 3) Знаменитости Ђурђевића Таре, у ком поглављу су посебно обрађени манастир Св. Арханђела Михаила, Основна школа у Тари, Мост на Тари и Спомен кућа на Раонића Луци. 4) Архитектура 5) Привредне одлике 6) Етнолошке карактеристике гдје се акценат ставља и на становништво Таре – поријекло, миграције и статистичке податке кроз историју, као и на породице – братства, затим истакнуте личности – ратнике са посебним освртом на младе ратнике који су своје животе дали за слободу, официре, привреднике, функционере, истакнуте лекаре, научне раднике, умјетнике, књижевнике, новинаре, спортисте. 7) Прилози обухватају стручне и научне радове стваралаца из Таре и оне везане за Тару, фрагменте и одломке из романа, прича и приповједака, есеје објављене у дневној штампи, дијелове излагања о ријечи Тари, пјесме, поеме, одломке из усмене књижевности Таре, изворне пјесме, народне изреке и пословице, као и слике и фотографије из умјетничких збирки аутора који су поријеклом из овога краја. Прилози својим квалитетом и садржајем знатно обогаћују ову монографију.

Књига је опремљена регистром личних имена и презимена, посједује попис извора, архивске грађе, карти, периодике, новина, литературе (књига

и чланака), што заокружује њену успјешно остварену цјеловитост.

Проблеми о којима се расправља у овој књизи су бројни и разноврсни, тако да ће и сам читалац бити подстакнут на размишљање и даље тражење одговора на питања на која сматра да их није добио. Поглавља, иако свако представља цјелину за себе, већином су временски тематски и садржајно чврсто везана једно за друго, тако да концепцијски и методолошки чине сасвим оригиналну историографско – географско – етнолошку цјелину.

Аутори су успјели да проуче и научно објасне друштвено стање, односе међу људима, организовање живота и рада, социјалне прилике и друге друштвене проблеме, значајно обогаћујући и освјетљавајући догађаје и појаве у Тари, уносећи ново свијетло и, у анализи духовног живота, уводећи у научно разматрање нека питања и проблеме о којима до сада није било ријечи. Књига доприноси не само бољем познавању Таре и Тарана већ нуди и неке нове методолошке приступе, значајне за будућа истраживања.

Монографија *Тара и Тарани*, наслоњена на савремена сазнања, аргументовано говори да се сјеверни простор Црне Горе неоправдано третирао као њена периферија, јер је на овом простору текао динамичан историјски развој још од предримског доба. Дат је историјски пресјек како најзначајнијих догађаја тако и културног развоја у овом крају од времена Илира до савременог доба. О културној прошлости свједоче бројни духовни, градитељски, умјетнички и други споменици који ове просторе чине јединственим културним феноменом. Објашњене су и друштвено –

економске прилике и положај народа под турском влашћу, који је био сличан с оновременим положајем словенског хришћанског становништва на Балкану.

Посебна пажња је посвећена свакодневном животу становништва и народним обичајима. Књига је, може се с правом констатовати, по садржини врло занимљива а по структури врло интересантна, она је и хроника једног краја, везана за одређене временске периоде и догађања у њему. Свако поглавље, везано за историјске карактеристике, обилује мноштвом историјских чињеница и непристрасно и објективно говори о догађајима који су снажно обиљежили једно вријеме и један простор. Цјеловита слика о свим димензијама Таре постаје потпуна и јасна тек када читалац прочита Глушчевићево и Раонићево дјело које је и нека врста водича – географског, историјског, етнолошког. Користећи ову монографију читалац ће доћи до бројних нових сазнања, а занимљиво штиво стилски дотјерано даће му упечатљиву слику живота у Тари.

Богата фактографија заснована на историјским изворима и чињеницама, бројни фотоси и илустрације доприносе не само расвјетљавању догађаја који су се збили на подручју Таре, већ и бољем разумијевању историје сјеверне Црне Горе. О томе колико илустрације обогаћују ово дјело, рјечито говоре 332 фотографије а затим и бројне карте, факсимили докумената, скице, шеме, табеле, умјетничке слике, које ће представљати драгоцен извор за нека каснија многострука истраживања. Нарочиту вриједност имају фотографије које говоре о народном животу, обичајима

и култури овога краја. Издвојио бих само неке од фотографија које су, по мом суду, праве драгоцености и раритети од непроцјениве вриједности: фотографије Јована Глушчевића и Окице Глушчевића као петровградског студента 1884. године, фотографија Великог моста у изградњи, преноса рањеника преко Таре 1941. године, моста у тренутку рушења, фотографија порушеног моста, стријеланог Лазара Јауковића на одсјечини моста 2. августа 1942. године, висеће корпе на одсјеченом дијелу моста за превозење људи и материјала (фотографија је из ратних дана), последње воденице на Љутици – најкраћој притоци Таре, савардака, разних типова кућа, патријарха Павла у посјети манастиру Св. Аранђела 1998. године.

Доносећи добро одабране списе и илустрације књига истиче свој научни карактер у модерном значењу ријечи. Она мора постати полазна тачка новим генерацијама истраживача који желе да погледају у прошлост свога краја, да открију нове детаље везане за свој крај и људе који су везани за њега и да у њој потраже путоказ и инспирацију за будућа прегнућа. Заправо, ова књига је конципирана и урађена на начин да не представља само дуг према свом завичају, већ је сакупљена и обрађена грађа драгоцену нарочито за будуће истраживаче.

Монографија о Тари и Таранима нам указује и на потребу за истраживањем и освјетљавањем историјских, географских, етнолошких и других специфичности Црне Горе, посебно њених недовољно проучених области, јер без проучавања специфичних појава и догађаја у појединим њеним дјеловима није могуће написати ни потпуну синтезу историје Црне Горе.

Укупан утисак о стручној и научној вриједности књиге која је синтеза досадашњих сазнања других аутора различитог профила и знања и спознаја аутора књиге о Тари и Таранима, чији и сами наслов реално изражава њен садржај, више је него повољан. Настала из чињеница и пажљиво провјерених података и из-

вора који су били доступни књига је испунила задатак ради кога је написана. Она садржи чињенице и научне судове који својим значајем превазилазе границе не само Дурмиторског краја већ и Црне Горе и значајни су за шире просторе Европе. Читаоцу је остављено да из свега изложеног прави закључке по свом нахођењу.

Др Жарко Лековић